

نقش داروساز در تجویز و مصرف منطقی دارو در جامعه

تجویز و مصرف غیرمنطقی داروها پیامدهای زیان آوری بسیاری به دنبال دارد. مهمترین علل تجویز و مصرف غیرمنطقی دارو در مقالات مختلف شامل: تمایل بیماران به خوددرمانی و تعامل ناکافی پزشکان با داروسازان و سایر همکاران گروه پزشکی و پایین بودن سطح آگاهی بیماران در مورد خطرات مصرف نابجای دارو بیان شده است.

در حدود ۱۹ درصد موارد، برای درمان بیماریهای مختلف، نیاز به مصرف دارو وجود دارد پس مصرف منطقی دارو برای اطمینان از انجام درمان مناسب و ارتقای سلامت افراد در جامعه کاملاً ضروری به نظر می رسد. در این بین، نقش پزشکان و داروسازان در جهت گیری و هدایت فرهنگ دارودرمانی به سوی روش های صحیح تجویز و مصرف داروها بسیار حساس و ضروری می باشد. عدم توجه به تجویز و مصرف منطقی داروها موجب بروز عواقب فراوانی میگردد که شامل تجویز داروی نامناسب برای بیمار، کاهش انگیزه همکاری بیمار در فرآیند درمان، ذخیره نامناسب داروها در منزل، نارضایتی بیماران و خانواده ایشان، تشدید بیماری یا ایجاد عوارض بیماری، کم‌رنگ شدن ارتباط بیمار با پزشک، افزایش هزینه درمان و زمان بستری و استفاده بیش از اندازه از منابع موجود در جامعه و پیرو آن ایجاد کمبودهای دارویی می باشد.

همه داروهای مورد مصرف در درمان بیماریها، امکان ایجاد عوارض جانبی را داشته و عملاً هیچ داروی بدون عارضه در حال حاضر وجود ندارد. بروز مسمومیت، پوکی استخوان، آسیبهای دستگاه گوارش، نارسایی کلیه و کبد و ... تنها نمونه - هائی از اثرات نامطلوب داروها میباشد. نتایج برخی مطالعات نشان داده اند که حدود ۳۰ درصد از اختلالات کبدی و کلیوی ناشی از مصرف بی رویه داروها بوده و علت بستری تعدادی از بیماران در بیمارستان در هر سال ناشی از سو مصرف مواد می باشد. نتایج بررسیهای مختلف حاکی از آن است که در کشور ما حدود ۶۹ درصد بیماریها، ناشی از تجویز و مصرف نادرست و غیرمنطقی داروهاست. با وجود اینکه هزینه هنگفتی در همه کشورها برای دارو صرف میشود (۷۰ تا ۸۰ درصد بودجه سلامت در کشورهای توسعه یافته و ۸۰ تا ۹۰ درصد در کشورهای در حال توسعه) اما نتایج پژوهشها گویای این نکته هستند که تجویز، توزیع یا فروش بسیاری از داروها در دنیا نادرست میباشد. از طرفی، مصرف خودسرانه دارو هم در بسیاری از جوامع رو به افزایش بوده و سیاستهای داروئی کشورها و رقابت شرکتهای تولید -کننده دارو نیز در این امر دخیل است.

میزان مصرف دارو در ایران نیز طی دهه های اخیر سیر صعودی نشان داده و این وضعیت با شرایط اپیدمیولوژیک بیماریها و آمار جمعیت مطابقت ندارد که حداقل بخش مهمی از این موضوع مربوط به خوددرمانی است بطوریکه مصرف خودسرانه

دارو در کشور ۸۳ درصد برآورد شده است. همچنین برخی آمارها، مصرف خودسرانه دارو در ایران را حدود ۳ برابر میانگین دنیا اعلام کرده اند. بر مبنای آمار سازمان جهانی بهداشت، ایران در مصرف دارو جزء ۸۰ کشور نخست دنیا بوده و در قاره آسیا بعد از چین رتبه دوم را دارا می باشد. علاوه بر آنتی بیوتیکها، مصرف داروهای مسکن و تزریقی نیز قابل توجه بوده و سرانه مصرف داروهای تزریقی در سال، چهار برابر متوسط دنیا اعلام شده است. بکارگیری گایدلاینها، بررسی نسخ و دادن بازخورد به پزشکان در تجویز بهینه دارو مؤثر است

آگاهی ناکافی جامعه از مصرف صحیح داروها، تمایل به خوددرمانی، تعامل ناکافی پزشکان با سایر همکاران حوزه سلامت و کمبود نظارت سازمان های مرتبط مدیریتی و نظارتی علل اصلی تجویز و مصرف غیرمنطقی دارو در کشور می باشند.

امروزه تلاش برای منطقی کردن تجویز و مصرف دارو در همه کشورهای جهان مورد توجه جدی قرار گرفته است و در این مسیر، پزشکان و داروسازان به مراتب نقش حساستری نسبت به سایر افراد تیم درمانی هم در ایجاد و گسترش تجویز و مصرف غیرمنطقی داروها و هم جهت گیری و هدایت فرهنگ دارودرمانی مردم به سوی روشهای صحیح تهیه و مصرف دارو دارند. بنابراین افراد جامعه باید از حق خود آگاه باشند که در زمان تجویز داروها و اخذ آن از داروخانه حتما از داروساز در مورد عوارض و تداخلات دارویی مشاوره گرفته و همچنین از مصرف خودسرانه دارو و خود درمانی بدون مشورت با پزشکان و علی الخصوص داروسازان ، خودداری نمایند.

منبع: اعتراف اسکویی؛ ط-محمدی؛ ی-نجفی؛ م، بررسی علل تجویز و مصرف غیراستاندارد دارو در کشور و راهکارهای بهبود آن از دیدگاه دانشجویان داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تبریز-۱۳۹۸-نشریه تصویر سلامت (۱۰-۳)-ص ۱۸۰-۱۸۸

تهیه و تنظیم : سیده طاهره قاسمی نژاد-سوپروایز آموزشی بیمارستان لولاگر-خرداد ۱۴۰۲